

מאנונימי לאגדה!

פגשתם בדמות במסדרון חשוך. היא שואלת אתכם:

"מי אני? איך הגעתי הנה?" קשה לכם לראות אותה והיא מספרת: "התעוררתי במסדרון הזה, איני יודע מי אני, מה שמי ואיך הגעתי הנה. אין לי מושג מה אני רוצה מעצמי ואיך אצא מכאן. הדבר היחיד שמצלצל באוזני הוא ציווי: "העז לדעת! אזור אומץ להשתמש בשכלך."

המשימה שלכם:

לענות על כלל השאלות המופיעות לפניכם ולחשוף רמזים לזהותה של הדמות.

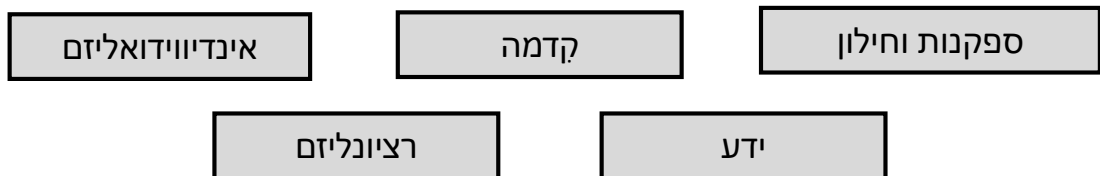
בהצלחה!

שאלה 1

מאפייני הנאורות

השלימו כל מושג להגדרתו המתאימה:

- _____ על האדם לצבור ידע כללי ולא רק מקצועי. היכרות מעמיקה תאפשר בחירה רחבה יותר. יצירת אנציקלופדיות ומוזיאונים.
- _____ האדם צריך להטיל ספק בכל דבר כדי להתקדם. המדינה מנותקת מהדת; הדת היא עניין של אמונה ולא בסיס לשלטון.
- _____ האדם משתמש בשכלו ובכלים תבוניים. אין לקבל דברים כמובן מאליו; יש לחקור, לבדוק ולהסיק מסקנות.
- _____ הפרט במרכז וצריך לדאוג לעצמו ולחיייו. מטרת השלטון לאפשר שמירה על זכויות הפרט ולהעצים אותו.
- _____ כדי לשפר את חיי האדם, העולם חייב להתפתח ולשאוף כל הזמן להגיע למקום טוב יותר – באמצעות המצאות, טכנולוגיה ויצירתיות.

התשובה הנכונה:

- ידע - על האדם לצבור ידע כללי ולא רק מקצועי. היכרות מעמיקה תאפשר בחירה רחבה יותר. יצירת אנציקלופדיות ומוזיאונים.
- ספקנות וחילון - האדם צריך להטיל ספק בכל דבר כדי להתקדם. המדינה מנותקת מהדת; הדת היא עניין של אמונה ולא בסיס לשלטון.
- רציונליזם - האדם משתמש בשכלו ובכלים תבוניים. אין לקבל דברים כמובן מאליו; יש לחקור, לבדוק ולהסיק מסקנות.
- אינדיווידואליזם - הפרט במרכז וצריך לדאוג לעצמו ולחיייו. מטרת השלטון לאפשר שמירה על זכויות הפרט ולהעצים אותו.
- קדמה - כדי לשפר את חיי האדם, העולם חייב להתפתח ולשאוף כל הזמן להגיע למקום טוב יותר – באמצעות המצאות, טכנולוגיה ויצירתיות.

הידעתם?

תקופת הנאורות הביאה עמה חמישה מאפיינים מרכזיים, שהיוו שינוי עמוק ומהותי לעומת אורחות החיים והחשיבה שאפיינו את ימי הביניים:

ידע - בימי הביניים הידע היה מצומצם לתחום העיסוק בלבד. החברה הפיאודלית והכנסייה לא עודדו למידה כללית או רחבה.

אינדיווידואליזם - בימי הביניים הפרט לא היה חשוב – הקהילה, המעמד והכנסייה קבעו לאדם את חייו. לא הייתה הכרה בזכויות פרט או בחופש איש, והאדם נדון על פי משפחתו ומעמדו.

רציונליזם - בימי הביניים מקור האמת היה סמכותי – הכנסייה, המסורת או המלך. לא עודדו חשיבה ביקורתית או שימוש בשכל כבסיס להבנת העולם. תופעות הוסברו ממניע דתי או רגשי בלבד.

ספקנות וחילון - בימי הביניים הדת הייתה מרכז החיים: השלטון נשען על הכנסייה, והסבר העולם היה דתי לחלוטין. לא הייתה הפרדה בין דת למדינה ולא עודדו ספקנות.

קדמה - בימי הביניים האמינו שהעבר הוא התקופה הטובה והנכונה, ואין צורך או אפשרות לשינוי. ראו את העולם כסטטי ולא כמתקדם.

שאלה 2

המהפכה המדעית והמאבק של הכנסייה בידע

קראו את הקטע.

"נשפטתי על חשד לכפירה, כלומר על שהחזקתי באמונה שהשמש היא מרכז העולם ואינה נעה, ושהארץ אינה המרכז והיא נעה. לפיכך, ברצותי להסיר מלבות הוד מעלתכם, [...] את החשד הכבד שהוטל בי בצדק, בלב תמים ובאמונה כנה: אני מתכחש, מגנה ומתעב את כל הטעויות האמורות לעיל והמנוגדות לעמדת הכנסייה הקדושה, ונשבע שבעתיד לא אומר או אטען, בעל פה או בכתב, שום טענה שעלולה לעורר חשד מעין זה נגדי."

מיהי הדמות המצוטטת? ומהי התגלית שלה?

בחרו בתשובה הנכונה.

1. ניקולאוס קופרניקוס: המודל ההליוצנטרי, המציב את השמש במרכז מערכת השמש
2. גלילאו גליליי: התפיסה שכדור הארץ נע סביב השמש ולא להפך
3. אייזק ניוטון: כוח הכבידה
4. יוהאנס קפלר: מודל התנועה הפלנטרית

התשובה הנכונה: 2 - גלילאו גליליי: התפיסה שכדור הארץ נע סביב השמש ולא להפך

הידעתם?

המהפכה המדעית היא כינוי לסדרת גילויים חדשים שהתרחשו באירופה במאה ה־16 וה־17. גילויים אלה יצרו שינויים בתפיסת המציאות, במדע, בפילוסופיה ובתרבות.

חשוב לציין כי מרבית המגלים היו למעשה מאמינים אדוקים, שלא ראו כל סתירה בין מחקריהם ובין השקפותיהם הדתיות. העימותים הגדולים שנערכו בינם לבין הכנסייה, כמו משפטו של גלילאו, לא נבעו רק משנאת מדע, אלא ממאבק על סמכות: השאלה לא הייתה רק "האם כדור הארץ זז?", אלא "למי נתונה הזכות לקבוע את האמת על המציאות – לאדם עם הטלסקופ או לכנסייה שמפרשת את כתבי הקודש?".

שאלה 3

לפניכם חידה ובה רמזים רעיונות שונים של הוגי הנאורות.

מרי, לוק, הובס וקאנט
יחד עם רוסו העיפו מבט

הגו יחד מספר רעיונות חדשים
שישנו מהקצה לקצה את מצב האנשים

נולדת איתם – תרצה או לא תרצה
כך איש עליך לא יכפה

על חייך- תהיה אתה האחראי
ועל רכושך באופן בלעדי

המדינה תשרת אותך ולא ההפך כמובן
מהו ההסכם שאותך יהפוך למוגן?

מצאו מהו הרעיון המהווה תשובה לחידה?

בחרו בתשובה הנכונה.

1. **המשפט הטבעי:** קיימים עקרונות צדק ומוסר טבעיים שכל בני האדם כפופים להם, ללא קשר לממשל או להסכמה חברתית.
2. **תאוריה של צדק:** עקרונות צדק בסיסיים המוסכמים על כולם.
3. **האמנה החברתית:** רעיון יסוד בפילוסופיה פוליטית ובפילוסופיה של המוסר. האמנה החברתית מתארת הסכמה בין בני אדם לחיות יחד במסגרת חברה מאורגנת תחת שלטון.
4. **ערך השוויון:** כל בני האדם נולדו שווים ללא הבדל דת, גזע או מין. יש לתת הזדמנויות שוות לכולם.

התשובה הנכונה: 3 - **האמנה החברתית:** רעיון יסוד בפילוסופיה פוליטית ובפילוסופיה של המוסר. האמנה החברתית מתארת הסכמה בין בני אדם לחיות יחד במסגרת חברה מאורגנת תחת שלטון.

הידעתם?

הנאורות הביאה את רעיון **הזכויות הטבעיות** – רעיון פילוסופי עם השלכות מעשיות – שלפיו, לכל אדם יש זכויות יסוד בסיסיות שעמן הוא נולד, כמו **חיים, שוויון, חירות וכבוד**. זאת, מעצם היותו אדם, לא כמתנה מהמדינה או השלטון, והן קודמות לכל חוק אנושי. זכויות אלה הן אוניברסליות, בלתי ניתנות לשלילה, ומהוות את הבסיס לזכויות האדם המודרני.

זכויות אלה הגיעו, בין היתר מתוך **הכרה בערך האדם** – האדם כיצור המסוגל לשלוט על חייו ולהובילם בתבונה ובחריצות.

מתוך זכויות אלה עלתה גם ההבנה כי קיימות **זכויות פוליטיות** – הבנה שהלגיטימיות של השלטון נובעת מתוך הדאגה לאזרחים, שוויתרו על חרותם בשביל החיים המשותפים (רעיון "האמנה החברתית"). ומשום כך, מותר ואף יש צורך למרוד בשלטון מושחת שאינו ממלא את תפקידו.

כל הכבוד!

מצאתם את טביעת האצבע הייחודית של הדמות.

היא מתאימה בדיוק, אבל... עדיין חסרים הרבה פרטים: מאיזו ארץ הגיעה?

במה היא עוסקת, ואיך הגיעה הנה?

שאלה 4

אידיאולוגיות - סוציאליזם ולאומיות

קראו והשלימו את המילים מהתרמילון במקומן המתאים.

פאולו התעורר בבוקר ושתה כוס _____, בדיוק כמו אביו
וסבו וסב־סבו. הוא היה גאה במוצאו _____ ובתחושת השייכות הבלתי מעורערת
_____, תחושה שהרגיש כשאמו סיפרה לו _____ על אבות אבותיו,
לוחמים ומשוררים, כחלק _____ של האימפריה הרומית והרנסנס.
בבית הם דיברו _____ ה"טהורה", והעירייה דאגה לשלטים ולטקסים
בכיכר המרכזית, שם הוא למד את חשיבות הניבים המקומיים. בכל יום ראשון הלכו
פאולו ומשפחתו למיסה בקתדרלה המפוארת. _____ לא הייתה רק אמונה
פרטית, אלא חלק מהותי מהתרבות האיטלקית המאוחדת – _____ ואפילו
הארכיטקטורה של העיר. כל אלה חיברו את כל האיטלקים, מהצפון הקר ועד הדרום
החם.

מההיסטוריה המפוארת

האיטלקי

בשפה האיטלקית

חגים, מנהגים,

לארץ המגף

אספרסו חזק לצד
קוראסון

סיפורים

הדת הקתולית

שאלה 5

לאיזה דפוס לאומיות מתאים הטקסט שקראתם?
בחרו בתשובה הנכונה.

1. אתנית־תרבותית

2. ליברלית־אזרחית

שאלה 4

התשובה הנכונה:

פאולו התעורר בבוקר ושתה כוס אספרסו חזק לצד קוראסון, בדיוק כמו אביו וסבו וסב־סבו. הוא היה גאה במוצאו האיטלקי ובתחושת השייכות הבלתי מעורערת לארץ המגפ, תחושה שהרגיש כשאמו סיפרה לו סיפורים על אבות אבותיו, לוחמים ומשוררים, כחלק מההיסטוריה המפוארת של האימפריה הרומית והרנסנס. בבית הם דיברו בשפה האיטלקית ה"טהורה", והעירייה דאגה לשלטים ולטקסים בכיכר המרכזית, שם הוא למד את חשיבות הניבים המקומיים. בכל יום ראשון הלכו פאולו ומשפחתו למיסה בקתדרלה המפוארת. הדת הקתולית לא הייתה רק אמונה פרטית, אלא חלק מהותי מהתרבות האיטלקית המאוחדת – חגים, מנהגים, ואפילו הארכיטקטורה של העיר. כל אלה חיברו את כל האיטלקים, מהצפון הקר ועד הדרום החם.

שאלה 5

התשובה הנכונה: 1 – אתנית תרבותית

הידעתם?

"פתאום קם אדם בבוקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת" (אמיר גלבע)

איך קורה הדבר הזה? איך נוצרים עמים?

במהלך המאה ה-19 צמחה אידיאולוגיה חדשה – הלאומיות.

קבוצת אנשים שחשו זיקה (קשר) זה לזה, התחילו לנסות להתגבש למסגרת פוליטית, כלומר להקים מדינות.

קשרים בין האנשים נבעו ממגוון סיבות. רובם חשו קשר של מוצא, היסטוריה, דת, מנהגים ושפה. אלה מרכיבים שלתוכם הם נולדו ובהם גדלו, בלי לבחור בהם. לעומתם היו אנשים שהתגבשו סביב ערכים, חוקים, מוסכמות ורצון משותף, עמים אלו בחרו בהשתייכותם הלאומית. כך נוצרו שני דפוסים של התגבשות לאומית:

לאומיות אתנית-תרבותית ולאומיות ליברלית-אזרחית.

שאלה 6

הביטו במפות בקישור וקראו את החידה.

חלק נוצרו,
חלק פורקו,
חלק התאחדו.

ממלכה במספר זוגי
חברה למנהיג הדתי

אי קטן צפוף מעט
נעלמו כך כמעט
והפכו כאחד לאי חדש ומיוחד.

מי המדינה שמדובר עליה?
בחרו בתשובה הנכונה.

1. ספרד
2. אוסטריה
3. הונגריה
4. איטליה

התשובה הנכונה: 4 - איטליה

הידעתם?

אדם שנולד בתחילת המאה ה־19 באירופה ונפטר בסופה, חי למעשה בשתי יבשות שונות לחלוטין מבחינה פוליטית. המאה נפתחה בסערת כיבושי נפוליאון, אשר מחק אימפריות ושרטט גבולות חדשים.

כוחה העולה של הלאומיות המשיך להשפיע על היווצרות מדינות חדשות שהחליפו את הנסיכויות השונות והאימפריות שהתפרקו. בין מדינות אלה היו **גרמניה, איטליה ויוון בבלקן**.

שאלה 7

אנו שלוש אחיות, כל אחת בדרכה תצעד, אך כולנו חולקות חזון משותף: חברה שוויונית ללא ניצול לעד.

לפניכם הגישות השונות לסוציאליזם. **התאימו** את הגישות לדמויות המתוארות.

האחות החולמנית	האחות הסבלנית	האחות הלוחמת
אני מאמינה ששינוי יבוא דרך שכנוע ויצירת קהילות מופת קטנות ומושלמות. אני מתעלמת מהפוליטיקה והכוח, כי אני בטוחה שהרצון הטוב של האדם ינצח.	אני דוגלת בשינוי הדרגתי ואיטי. אני נלחמת בבחירות, מאמינה בחוק ובפרלמנט ורואה במדינה כלי לשיפור חייהם של הפועלים. אני דוחה מהפכות אלימות.	אני טוענת שכל הדרכים האחרות הן אשליה. אני מנבאת שמהפכת דמים אלימה של הפרולטריון היא בלתי נמנעת, והיא שתביא להקמתה של דיקטטורה זמנית, ולבסוף – לחברה נטולת מדינה.

סוציאליזם דמוקרטי חוקתי

סוציאליזם אוטופי

סוציאליזם מהפכני מרקסיסטי –קומוניזם

התשובה הנכונה:

האחות החולמנית	האחות הסבלנית	האחות הלוחמת
אני מאמינה ששינוי יבוא דרך שכנוע ויצירת קהילות מופת קטנות ומושלמות. אני מתעלמת מהפוליטיקה והכוח, כי אני בטוחה שהרצון הטוב של האדם ינצח.	אני דוגלת בשינוי הדרגתי ואיטי. אני נלחמת בבחירות, מאמינה בחוק ובפרלמנט ורואה במדינה כלי לשיפור חייהם של הפועלים. אני דוחה מהפכות אלימות.	אני טוענת שכל הדרכים האחרות הן אשליה. אני מנבאת שמהפכת דמים אלימה של הפרולטריון היא בלתי נמנעת, והיא שתביא להקמתה של דיקטטורה זמנית, ולבסוף – לחברה נטולת מדינה.
סוציאליזם אוטופי	סוציאליזם דמוקרטי חוקתי	סוציאליזם מהפכני מרקסיסטי – קומוניזם

הידעתם?

המניפסט הקומונסטי שכתבו קרל מראקס ופרידריך אנגלס דיבר על גישות שונות לסוציאליזם.

סוציאליזם אוטופי - "[...] לשקם שוב את אמצעי הייצור והתקשורת הישנים ואת החברה הישנה [...] עליהם לפנות אל הפילאנתרופיה (הנדיבות) של הלבבות ושל הארנקים הבורגניים."

סוציאליזם דמוקרטי חוקתי - "[...] היא כופה את ההכרה באינטרסים מסוימים של הפועלים, וזאת בצורת חוקים, בנצלה את הפילוגים שבקרב הבורגנות. למשל, חוק יום העבודה בן עשר השעות באנגליה."

סוציאליזם מהפכני מרקסיסטי - קומוניזם - "[...] הם מתכנסים [...] לקראת התקוממויות אפשריות. יש שהמאבק הופך מרידה. כיבוש הדמוקרטיה הוא בבחינת הצעד הראשון של מהפכת הפועלים."

הציטוטים לקוחים מתוך [המניפסט הקומונסטי](#).

כל הכבוד!

מצאתם את הלאום של הדמות וגילתם שהיא מאזור אוסטריה.

אולי מהאימפריה האוסטרו־הונגרית? אך מהי מטרתה?

שאלה 8

**היהודים והמודרנה - ההשכלה והאמנציפציה
מהו הספר המפורסם שחיבר משה מנדלסון?**

סמנו את התשובה הנכונה.

1. מורה נבוכים
2. ספר הכוזרי
3. הביאור
4. ספר העיקרים

התשובה הנכונה: 3 – הביאור

הידעתם?

משה מנדלסון, הוגה הדעות היהודי הבולט בתנועת ההשכלה הגרמנית, לא הסתפק רק בכתיבת פילוסופיה. כדי לחבר את יהודי גרמניה לתרבות הכללית, הוא כתב את "**הביאור**" – תרגום של התורה לשפה הגרמנית, אלא שבאותיות עבריות (בכתיב גרמני המכונה "יידיש דויטש").

מנדלסון עשה זאת כדי שהיהודים יוכלו ללמוד את שפת המדינה המודרנית דרך טקסט מקודש שהכירו, ובכך לעבור "חילון לשוני". "הביאור" היה כלי חינוכי מהפכני שנועד לאפשר ליהודים לצאת מהגטו התרבותי ולהשתלב בחברה המודרנית, תוך שמירה על דתם.

שאלה 9

היהודים אל מול השפעות האמנציפציה

הביטו בתמונות שלפניכם.

מצאו **שלושה** הבדלים בין התמונות – הבדלים המעידים על התהליך שעברו היהודים ממבנה הקהילה המסורתית לעידן המודרני.

סמנו את התשובות הנכונות.

☐ שינוי מראה (לבוש, זקן ופאות)

☐ שם

☐ שפה

☐ תעסוקה

☐ שמירת כשרות

☐ מגורים

☐ נישואין כדת

התשובות הנכונות: שינוי מראה (לבוש, זקן ופאות), תעסוקה, מגורים

שאלה 10

**מהו המחיר ששילמו היהודים תמורת האמנציפציה?
סמנו את התשובה הנכונה.**

1. מיסים גבוהים יותר למלך
2. ויתור על הרכוש שהיה להם בגטו
3. הטמעות תרבותיות (התבוללות) ואובדן חלקים מהזהות היהודית
4. חובה להתגייס לצבא לתקופות ארוכות

התשובה הנכונה: 3-הטמעות תרבותיות (התבוללות) ואובדן חלקים מהזהות היהודית

הידעתם?

האמנציפציה (מתן שוויון זכויות ליהודים), שהחלה להתפשט באירופה ובעולם, הייתה הזרז הגדול ביותר **לתהליך החילון** בקרב יהודי אירופה. האמנציפציה דרשה מן היהודים להפוך ל"אזרחים שימושיים", כלומר לוותר על **האוטונומיה** הקהילתית הדתית שלהם ולהתאים את אורח חייהם לחברה המודרנית. יהודים רבים שרצו להשתלב, עזבו את אורח החיים המסורתי, עברו ללבוש מערבי, שינו מקצועות והחלו לדבר בשפת הסביבה. תהליך זה של חילון הוביל לשסע עמוק בתוך החברה היהודית – בין שומרי המסורת למבקשי המודרנה.

על זה אמר האדמו"ר הזקן: **"נפוליאון טוב ליהודים אבל הצאר טוב ליהדות..."**.

שאלה 11

סמנו את שלושת המקצועות שלמדו בבתי הספר של כ"ח (כל ישראל חברים).

- ☐ לימודי קודש / תורה
- ☐ חקלאות
- ☐ פילוסופיה יוונית
- ☐ יידיש
- ☐ צרפתית – שפה וספרות
- ☐ הכשרה מקצועית (נגרות, צורפות, תפירה)

התשובות הנכונות: לימודי קודש / תורה, צרפתית – שפה וספרות, הכשרה מקצועית (נגרות, צורפות, תפירה)

הידעתם?

האמנציפציה (מתן שוויון זכויות ליהודים), שהחלה להתפשט באירופה ובעולם, הייתה בעוד שבאירופה התנגדה ההשכלה לממסד הדתי, בארצות האסלאם היא התפתחה לעיתים קרובות **מתוך הממסד הרבני** עצמו, ובפיקוחו. ההשכלה שם התמקדה יותר בחידוש לימודי היהדות והשפה העברית, ופחות בקריאה להשתלבות בחברה.

ארגונים כמו **"כ"ח" (כל ישראל חברים)** מצרפת הקימו בתי ספר שהביאו ידע מערבי, טכנולוגיה ושפות זרות, אך גם סייעו לשימור הזהות היהודית.

בבתי ספר של כ"ח למדו: לימודי קודש/תורה, צרפתית (שפה וספרות) והכשרה מקצועית.

לא למדו פילוסופיה יוונית, יידיש – שפה שלא דוברת בארצות האסלאם, וחקלאות.

בבית ספר **מקוה ישראל**, למדו חקלאות אך בשאר בתי הספר בערים התמקדו במלאכה עירונית.

שאלה 12

לפניכם שלושה זרמים זרמים ביהודות. השלימו את הפריטים מהתרמילון המתאימים לכל זרם.

אורתודוקסיה "חדש אסור מהתורה"	רפורמה "ברלין היא ירושלים שלנו"	נאו־אורתודוקסיה "תורה עם דרך ארץ"

תעודת דוקטורט מאוניברסיטת
גרמניה

סידור תפילה רגיל

סידור ברלין בגרמנית

דפי תווים לנגינת עוגב בבית
הכנסת

גמרא ישנה ובלויה

עיתון ביידיש

התשובה הנכונה:

אורתודוקסיה "חדש אסור מהתורה"	רפורמה "ברלין היא ירושלים שלנו"	נאו־אורתודוקסיה "תורה עם דרך ארץ"
גמרא ישנה ובלויה	סידור ברלין בגרמנית	סידור תפילה רגיל
עיתון ביידיש	דפי תווים לנגינת עוגב בבית הכנסת	תעודת דוקטורט מאוניברסיטת גרמניה

הידעתם?

בעקבות תופעת ההתבוללות ההולכת וגוברת קמו זרמים חדשים ביהדות שניסו לתת מענה לתופעה.

הרפורמים והקונסרבטיבים ניסו להכניס "שינויים" לדת כדי להתאימה לעולם המודרני ולחידושו. לעומתם, **הנאו־אורתודוקסים** ניסו ליצור שילוב מאוזן בין המודרנה למסורת ולתת עומק לכל אחד מן הצדדים. **האורתודוקסיה**, על אף שטענה שיש לשמר את הקיים בלבד ו"חדש אסור מן התורה", הייתה גם היא זרם שלא היה קודם ונוצר מתוך המודרנה עצמה ומתוך ההתנגדות אליה.

כל הכבוד!

הדמות נזכרת שהיא ממוצא יהודי.

היא חושבת שהשם שלה דומה לשמו של אחד משבטי ישראל.

שאלה 13

ציונות

סדרו את האירועים לפי רצף התרחשותם (1- אירוע מוקדם, 5 - אירוע מאוחר).

- ____ אגודת חובבי ציון
- ____ מבשרי הציונות
- ____ הקונגרס הציוני הראשון
- ____ ועידת קטוביץ
- ____ תנועת חיבת ציון

התשובה הנכונה:

1. מבשרי הציונות
2. אגודת חובבי ציון
3. ועידת קטוביץ
4. תנועת חיבת ציון
5. הקונגרס הציוני הראשון

הידעתם?

זהו סדר האירועים:

1. מבשרי הציונות (החל מסוף המאה ה־18 ותחילת המאה ה־19) - הופעת כתבים ורעיונות ראשוניים.
2. אגודת חובבי ציון (1881–1882) –הקמת אגודות בערים השונות ופעילות רחבה לאחר פרעות סופות בנגב.
3. ועידת קטוביץ (1884) - הכינוס המכונן של "חיבת ציון" בראשות לאו פינסקר.
4. תנועת חיבת ציון (מ־1884) - השם המקובל לתנועה שהתאגדה בוועידה ופעלה באופן ממוסד לפעילות ציונית והתחלת התיישבות בארץ מ־1884.
5. הקונגרס הציוני הראשון (1897) - כינוס שארגן הרצל בבזל, כינוס המסמן את הקמת התנועה הציונית המדינית.

שאלה 14

הביטו בתמונה ו**קראו** את החידה.

"לבשתי את צבעי המולדת, נשבעתי בשם החוק,

אך הם ראו בי רק זר, ואת עברי החליטו למחוק.

עליך לקחת ממני את מה שהם לקחו, ולהשאיר רק את מה שהם לא הצליחו לשנות."

**לפי החידה, מה נלקח מהחייל?
סמנו את התשובות הנכונות.**

☐ זהותו

☐ דרגותיו

☐ נשקו

☐ מדיו

התשובות הנכונות: דרגותיו, נשקו, מדיו

הידעתם?

משפט דרייפוס שנערך בצרפת בשנת 1894, שינה את פני התנועה הציונית לנצח. אלפרד דרייפוס, קצין יהודי בצבא הצרפתי, הואשם בבגידה. המשפט חשף גל של אנטישמיות מודרנית ששטפה את צרפת, והפתיע רבים ובראשם תיאודור הרצל. הרצל, שהיה אז כתב בווינה וראה בצרפת מודל לנאורות, הגיע למסקנה כי האמנציפציה נכשלה, ושהיהודים לעולם לא יתקבלו כשווים. הכרה זו הייתה הקש ששבר את גב הגמל והביאה אותו לכתוב את ספרו "מדינת היהודים" ולייסד את התנועה הציונית־מדינית.

בשנת 1906 זוכה דרייפוס מכל אשמה, וכיום, 119 שנים לאחר מכן, הוכרז כי יצוין בתאריך זה יום לאומי בצרפת לזכרו של דרייפוס, יום "ניצחון הצדק והאמת על השנאה והאנטישמיות".

בשנת 2025 אישרה האספה הלאומית הצרפתית פה אחד הצעת חוק להעלאת אלפרד דרייפוס לדרגת תת אלוף לאחר מותו.

שאלה 15

לפניכם חמישה מכתבים המייצגים זרמים **בתוך** הציונות וזרמים **המתנגדים** לה.

התאימו לכל מכתב את הזרם המתאים לו.

"שלוש שבועות הושבענו!
אסור לעלות בחומה. רק
הגאולה האלוהית תחזיר
אותנו לציון, וכל ניסיון אנושי
הוא כפירה."

בברכה,
הרבי מסאטמר, נטורי קרתא

"הדיבורים יפים, אבל
המעשים קובעים. נקנה
אדמות, נחרוש, ונקבע
עובדות בשטח. הגבול
יעבור היכן שהמחרשה
תעבור."

בברכה,
חובבי ציון

"העולם לא ייתן לנו דבר
ללא משא ומתן דיפלומטי.
עלינו להשיג אישור
מהסולטן או מהקיסר לפני
שנתקע יתד ראשון."

בברכה,
הרצל

"אין סתירה! ציון ותורה הן
'שתי קדושות המשלימות זו
את זו'. רק בארץ תתקיים
נשמת האומה במלואה,
והעלייה היא המעצור היחיד
שיציל אותנו מההתבוללות."

בברכה,
הרב ריינס

"היהדות היא דת, לא לאום.
אני צרפתי בן דת משה.
הציונות תגרום לשכנינו
הגויים לחשוד בנאמנותנו."

בברכה,
יהודי מערב אירופה

המתבוללים

הציונות הדתית

ציונות מעשית

אורתודוקסים/חרדים

ציונות מדינית

התשובה הנכונה:

"העולם לא ייתן לנו דבר
ללא משא ומתן דיפלומטי.
עלינו להשיג אישור
מהסולטן או מהקיסר לפני
שנתקע יתד ראשון."

**בברכה,
הרצל**

ציונות מדינית

"הדיבורים יפים, אבל
המעשים קובעים. נקנה
אדמות, נחרוש, ונקבע
עובדות בשטח. הגבול
יעבור היכן שהמחרשה
תעבור."

**בברכה,
חובבי ציון**

ציונות מעשית

"שלוש שבועות הושבענו!
אסור לעלות בחומה. רק
הגאולה האלוהית תחזיר
אותנו לציון, וכל ניסיון אנושי
הוא כפירה."

**בברכה,
הרבי מסאטמר, נטורי קרתא**

אורתודוקסים/חרדים

"אין סתירה! ציון ותורה הן
'שתי קדושות המשלימות זו
את זו'. רק בארץ תתקיים
נשמת האומה במלואה,
והעלייה היא המעצור היחיד
שיציל אותנו מההתבוללות."

**בברכה,
הרב ריינס**

הציונות הדתית

"היהדות היא דת, לא לאום.
אני צרפתי בן דת משה.
הציונות תגרום לשכנינו
הגויים לחשוד בנאמנותנו."

**בברכה,
יהודי מערב אירופה**

המתבוללים

הידעתם?

מרגע היווסדה לא הייתה הציונות תנועה אחידה, אלא אוסף של זרמים שונים שנאבקו על דרכה של התנועה. הזרמים בציונות נחלקו בשאלה מהי הדרך הטובה ביותר להגיע למדינה.

גרסת הציונות המדינית של הרצל הייתה שצ'ארטר (אישור) הוא הדרך הטובה והבטוחה, ואילו הציונות המעשית בראשותו של אחד העם ופינסקר גרסה כי יש להקים יישובים בארץ ולקבוע עובדות בשטח.

זרמים נוספים נחלקו בשאלת אופי המדינה שתקום, ביניהם זרם הציונות הדתית.

חשוב לזכור שלתנועה הציונית היו גם מתנגדים! מן הקצה האחד – החרדים

האורתודוקסים, ומן הקצה השני – היהודים המתבוללים.

כל הכבוד! עזרתם לדמות! הלוא היא ד"ר בנימין זאב הרצל!

במשימה זו עברתם בין תקופות שונות בהיסטוריה של הציונות,
מהתקופה העתיקה המסורתית – למודרנה ולהתפתחות הציונות.
הצלחתם להשיב להרצל את זהותו להגשים את ייעודו!

הזיכרון חוזר אליי: זיכרון המשימה החשובה – הקמת מדינה לעם היהודי!
מדינת היהודים!

אם תרצו אין זו אגדה!

צילם אפרים משה ליליין